

VUOKSENLAAKSON
VAMMAIS- JA
PERHETYÖ RY

Lääkehoitosuunnitelma

Vuoksenlaakson vammais- ja perhetyö ry

Palvelukoti Vuokko

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN JA VAATIVUUSTASO	4
2.1 TOIMINTA- TAI TYÖYKSIKÖN KUVAUS	4
2.2 LÄÄKEHOIDON VAATIVUUSTASO JA TOTEUTTAMISTAVAT	4
2.3 YKSIKÖN LÄÄKÄRIPALVELUT	5
3 LÄÄKKEET JA LÄÄKEHOIDON TURVALLISUUS	5
3.1 YKSIKÖN LÄÄKEHOIDON RISKIEN TUNNISTAMINEN JA NIIHIN VARAUTUMINEN	5
3.2 SUUREN RISKIN LÄÄKKEET	5
3.3 PÄÄASIASSA KESKUSHERMOSTOON VAIKUTTAVAT LÄÄKKEET JA HUUMAAVAT LÄÄKKEET	5
3.4 SAMALTA NÄYTTÄVÄT JA KUULOSTAVAT LÄÄKKEET	6
3.5 LÄÄKEHOIDON HAITOILLE ERITYISEN ALTTIIT POTILAAT	6
3.6 POTILAAN/ASIAKKAAN HENKILÖKOHTAISET LÄÄKKEET	6
4 LÄÄKEHOIDON OSAAMISEN VARMISTAMINEN	6
4.1 TEHTÄVIEN JA VASTUUN JAKAMINEN SEKÄ OSAAMISEN VARMISTAMINEN LÄÄKEHOIDOSSA	6
4.2 PEREHDYTYS	7
4.3 LUPAKÄYTÄNTEET JA NÄYTÖT OSAAMISEN VARMISTAMISESSA	7
5 LÄÄKEHOIDON PROSESSI	8
5.1 LÄÄKKEEN MÄÄRÄÄMINEN	8
5.2 LÄÄKKEIDEN HANKINTA, TILAAMINEN JA TOIMITTAMINEN	8
5.3 LÄÄKKEIDEN SÄILYTTÄMINEN	9
5.4 LÄÄKKEIDEN KÄYTTÖKUNTOON SAATTAMINEN JA JAKAMINEN POTILASANNOKSIIN	9
5.5 LÄÄKEHOIDON JATKUVUUDEN TURVAAMINEN	10
5.6 LÄÄKKEIDEN VAIKUTUSTEN SEURANTA JA ARVIOINTI	10
5.7 LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMISEN KIRJAAMINEN	10
5.8 LÄÄKEHOIDON LOPETTAMISEN KIRJAAMINEN	10

5.9 LÄÄKKEIDEN HÄVITTÄMINEN, LÄÄKEPALAUTUKSET JA LÄÄKEJÄTTEET	11
5.10 LÄÄKELISTAN AJANTASAISUUDEN TARKISTUS	11
5.11 LÄÄKITYSTURVALLISUUDEN JOHTAMINEN	11
6 HUUMAUSAINET JA PKV-LÄÄKKEET	11
6.1 LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN PKV-LÄÄKKEITÄ JA HUUMAUSAINEIKSI LUOKITELTAVIA LÄÄKKEITÄ KÄYTETTÄESSÄ	11
6.2 LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMISEN OSAAMISVAATIMUKSET PKV-LÄÄKKEITÄ JA HUUMAUSAINEIKSI LUOKITELTAVIA LÄÄKKEITÄ KÄYTETTÄESSÄ	12
7 ASIAKKAAN JA OMAISTEN OHJAUS JA NEUVONTA	12
8 SEURANTA- JA PALAUTEJÄRJESTELMÄT	12
8.1 HAITTA- JA VAARATAPAHTUMIEN SEURANTA	12
8.2 LÄÄKKEIDEN HAITTAVAIKUTUSTEN ILMOITTAMINEN	13
8.3 LÄÄKKEIDEN TUOTEVIRHEISTÄ JA LÄÄKEVÄÄRENNÖKSISTÄ ILMOITTAMINEN	13
8.4 LÄÄKINNÄLLISIIN LAITTEISIIN LIITTYVIEN VAARATAPAHTUMIEN ILMOITTAMINEN	13
8.5 ASIAKKAAN, POTILAAN TAI LÄHEISTEN OHJEISTUS ONGELMATILANTEISSA TOIMIMISESSA	13

1 Johdanto

WHO:n määritelmän mukaan rationaalinen lääkehoito on tehokasta, turvallista, taloudellista ja tarkoituksenmukaista. Lääkehoitoa ja verensiirtoja koskevat yleiset ohjeet ja periaatteet ovat samat kaikille terveyden- ja sosiaalihuollon julkisille ja yksityisille toimintayksiköille sekä lääkehoitoa toteuttaville epätuottaville alueille (paikoissa, joissa lääkehoidon toteuttaminen ei kuulu perustehtävään, esim. sosiaalitoimen alueella päivähoitossa).

Toimintayksiköiden lääkehoidon toteuttaminen perustuu ajan tasalla olevaan lääkehoitosuunnitelmaan. Suunnitelma päivitetään tarvittaessa ja vähintään vuosittain.

2 Lääkehoidon toteuttaminen ja vaatavuustaso

2.1 Toimintayksikön kuvaus

Vuoksenlaakson vammais- ja perhetyö ry:n Palvelukoti Vuokko on 15 paikkainen kehitysvammaisten aikuisten palvelukoti, jonka asukkaat tarvitsevat yksilöllisesti apua ja ohjausta päivittäisissä toiminnoissaan. Yksikössä toteutetaan ympärivuorokautista tehostettua palveluasumista.

Asukkaita on pääsääntöisesti 14 ja he ovat eri asteisesti kehitysvammaisia. Osa on monisairaita, osa lievästi muistisairaita ja kaikki ovat toimintakyvyltään hyvin erilaisia. Suurin osa asukkaista on ikääntyneitä ja yleisin syy vaihtuvuuteen on niin sanottu luonnollinen poistuma. Vuosittain palvelukodissa on ollut yhdestä kolmeen kuolemantapausta. Keski-ikä helmikuussa 2024 on 71 vuotta ja ikäjakauma 57 vuotiaasta 86 vuotiaaseen.

Palvelukodissa työskentelee 11,5 ohjaajaa, joista 4,5 ohjaajalla on AMK-tasoinen koulutus (kaksi sairaanhoitajaa ja 1,5 sosionomia, joista 0,5 on myös lähihoitaja ja 1 kehitysvammaistenohjaaja) sekä 6 lähihoitajaa, yksi lähihoitajaopiskelija ja yksi, jolla ei ole sosiaali- tai terveysalan koulutusta. Lisäksi kodissa on emäntä ja laitospulainen. Toiminnanjohtaja on sairaanhoitaja ja terveystieteiden maisteri. Yksikössä toteutetaan lääkehoitoa päivittäin.

Vuoksenlaakson vammais- ja perhetyö ry tuottaa myös lapsiperhepalveluja, jotka eivät ole osa vammaispalveluja. Lasten yökylä -toiminnassa mahdollisesta lääkehoidosta vastaavat yökyläryhmän ohjaajat. Tapaamispaikkatoiminnassa mahdollisesta lääkehoidosta vastaa lasta/lapsia tapaamassa oleva vanhempi. Päiväryhmä Liekussa ei käsitellä eikä säilytetä lääkkeitä; äitien ja lasten mahdollisesta lääkehoidosta vastaavat äidit itse.

2.2 Lääkehoidon vaatavuustaso ja toteuttamistavat

Palvelukoti Vuokossa toteutetaan laajaa lääkehoitoa. Pääsääntöisesti lääkkeet annostellaan tableteina suun kautta. Joskus asukkaalla voi olla laastarimuotoinen tai nestemäinen huumausaineeksi luokiteltava kipulääke. Rokotuksia palvelukodissa ei anneta. Tällä hetkellä kolmella asukkaalla on käytössä joka kolmas kuukausi pistettävä lihasinjektio, jotka yksikön sairaanhoitaja tai pistosluvat suorittanut lähihoitaja antaa.

Lääkehoidon toteuttamiseen osallistuu palvelukodin ohjaajat, joilla on sote-alan koulutus ja riittävä koulutus sekä lupa lääkehoidon toteuttamiseen. Aamu- sekä iltavuoroissa on lähtökohtaisesti kolme ohjaajaa ja yövuorossa yksi. Jokaisessa vuorossa on aina vähintään yksi sote-koulutettu työntekijä, jolla on lääkeluvat voimassa. Äkillisissä poissaoloissa varmistetaan aina, että henkilöstön vähimmäisvaatimus jokaisessa vuorossa toteutuu. Jos koulutettuja sijaisia ei ole saatavilla toteutetaan tarvittavat työvuoromuutokset oman väen kesken.

2.3 Yksikön lääkäripalvelut

Palvelukodin lääkärinä toimii psykiatrian erikoislääkäri, joka käy kodissa joka toinen viikko. Lisäksi hän on tavattavissa kerran viikossa puhelimitse. Muuna aikana akuuteissa lääkäriasioissa asioidaan terveysasemalla. Palvelukodin asukkailla on mahdollisuus tavata lääkäri hänen yksikössä käydessään. Asukkaiden lääkehoidon kokonaisuuden arviointi tehdään vähintään vuosittain.

3 Lääkkeet ja lääkehoidon turvallisuus

3.1 Yksikön lääkehoidon riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen

Lääkehoitoon liittyviä riskejä:

- katkokset tiedonkulussa
- omat käytännöt; ”näin meillä on aina tehty” voi olla ristiriidassa uusien työntekijöiden työtapojen kanssa
- joidenkin asukkaiden lääkkeenoton valvominen
- lääkkeen jääminen epähuomiossa annospussiin
- annosjakeluun kuulumattoman lääkkeen antaminen.

Jokaisella ohjaajalla on velvollisuus kirjata lääkemuutokset Hilikka-asiakastietojärjestelmään asianmukaisesti paikkoihin, tulostaa päivitetty lääkelomake lääkekansioon ja informoida apteekkia lääkemuutoksesta. Ohjaajan on varmistettava, että lääkkeen saa oikea asukas oikeaan aikaan, lääkkeitä ei jää annosjakelupussiin tai dosettiin ja asukas ottaa lääkkeensä. Annosjakelupussit hävitetään niin, ettei mitään tunnistetietoja jää saataville. Lääkkeitä asukkaalle antavalle ohjaajalle tulee turvata työrauha niin, että hän saa keskittyä vain lääkkeiden antamiseen. Asiakassiiroissa tulee huolehtia, että tieto ajantasaisesta lääkityksestä kulkee mukana ja asiakas saa tarvittaessa lääkkeitä siirtävästä yksiköstä mukaansa.

Asukkaiden dosetteihin jaetaan lääkkeet pääsääntöisesti maanantain ja tiistain välisenä yönä. Uusi dosetti otetaan käyttöön aina tiistaina. Läheskään kaikilla asukkailla ei ole dosetteja käytössä.

3.2 Suuren riskin lääkkeet

Epilepsialääkkeiden karbamatsepiinin ja valproaatin pitoisuuksia seurataan laboratoriokontrolleilla vuosittain. Näillä lääkkeillä on vaarana myrkytys, jos kertyvät elimistöön. Lääkkeet on jaettu apteekin annospusseihin muiden lääkkeiden tapaan. Insuliinihoitoisia diabeetikkoja palvelukodissa ei ole tällä hetkellä hoidossa. Kahdella asukkaalla on tablettihoitoinen diabetes ja kolmella harvoin annettava muu injektio lääke.

Jokaisen ohjaajan täytyy tiedostaa, että lähtökohtaisesti kaikkiin lääkkeisiin liittyy riskejä ja kaikkeen lääkehoitoon on suhtauduttava vakavasti. Ensimmäisen tärkeää on se, että oikea asukas saa oikean lääkkeen oikeassa muodossa oikeaan aikaan.

3.3 Pääasiassa keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet ja huumaavat lääkkeet

Joillakin asukkailla menee jatkuvasti PKV-lääkkeitä, jolloin ne annetaan normaaliin tapaan annospusseista muiden lääkkeiden yhteydessä. Lääkkeet kirjataan myös erilliseen PKV-korttiin. Lisäksi joillakin on tarvittavana lääkkeenä PKV-lääkkeitä. Näiden antaminen kirjataan Hilikka-asiakastietojärjestelmään kirjaamisohjeiden mukaisesti sekä PKV-korttiin. Kirjaamisen perusteella voidaan valvoa lääkkeiden menekkiä ja puuttua mahdollisiin väärinkäytöksiin.

Huumaavat lääkkeet (käytännössä kipulaastari, joskus oraaliliiuos) säilytetään lukitun lääkekaapin sisällä erillisessä lukitussa lokerossa. Huumaavien lääkkeiden käyttö merkataan N-korttiin kirjaamisohjeiden

mukaisesti ja niiden kulutusta seurataan. Yksikön lääkäri allekirjoittaa täydet kortit (PKV sekä N) ja ne säilytetään yksikössä.

Mikäli epäiltäisiin lääkkeiden väärinkäyttöä, puututtaisiin siihen välittömästi. Työntekijä voi puuttua toisen työntekijän epäilyyn väärinkäyttöön ja ilmoittaa siitä viiveettä toiminnanjohtajalle, joka käsittelee asian työntekijän kanssa ja ryhtyy tarvittaviin jatkotoimiin.

3.4 Samalta näyttävät ja kuulostavat lääkkeet

Palvelukodin asukkaiden lääkkeet jaetaan annospusseihin apteekissa, joka katsoo sähköiset lääkemääräykset Kanta-palvelusta. Yksikössä säilytetään pakkauksissa ainoastaan asukkaiden tarvittavia lääkkeitä ja niitä, joita ei annospusseihin syystä tai toisesta voi jakaa. Vähäisen lääkemäärän vuoksi jokaisella on velvollisuus ja mahdollisuus perehtyä näihin yksikössä säilytettäviin lääkkeisiin. Lisäksi asukkaiden lääkkeet on lääkekaapissa jokaisen omassa nimetyssä korissa, jolloin riski väärän lääkkeen antamiselle on vähäisempi. Samalta näyttäviä ja kuulostavia lääkkeitä ei tällä hetkellä ole asukkailla käytössä.

3.5 Lääkehoidon haitoille erityisen alttiit potilaat

Työntekijöillä on velvollisuus jatkuvasti seurata asukkaiden vointia ja tilaa sekä raportoida siitä ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Erityisesti jos asukkaalle on tehty lääkemuuotos, tulee vointia ja lääkkeen vaikutusta seurata aktiivisesti. Internetistä löytyvät tietokannat ovat ohjaajien käytössä. Useimmiten käytettyjä ovat laakeinfo.fi ja pharmacafennica.fi.

3.6 Potilaan/asiakkaan henkilökohtaiset lääkkeet

Kaikki palvelukodin asukkaiden lääkkeet säilytetään lukitun toimiston lukitussa lääkekaapissa kuivassa tilassa ja suojassa valolta. Jokaisella asukkaalla on lääkkeille oma nimikoitu kori, jossa lääkkeet säilytetään. Korissa on asukkaan annospussilääkerullat omissa paketeissaan sekä mahdolliset lääkepurkit tai -paketit. Tarpeettomat ja vanhentuneet lääkkeet toimitetaan Yliopiston apteekkiin, josta lääkkeet palvelukotiin toimitetaan. Kuljetuksesta vastaa Yliopiston apteekki.

4 Lääkehoidon osaamisen varmistaminen

4.1 Tehtävien ja vastuun jakaminen sekä osaamisen varmistaminen lääkehoidossa

Lääkehoitoon osallistuva henkilöstö on sosiaali- tai terveysalan koulutettua ja suorittanut riittävät lääkehoidon opinnot (henkilöstön koulutustaustat lueteltu kohdassa 2.1). Lisäksi kaikilla on lisäkoulutuksella saadut voimassa olevat vastuulääkärin allekirjoittamat lääkeluvat. Sairaanhoidajat vastaavat yksikön lääkehoidosta. Sairaanhoidajat jakavat lääkkeitä, antavat niitä asukkaille ja antavat PKV- ja N-lääkkeitä asukkaille luonnollista tietä ja s.c. ja i.m injektioina. Lähihoitajat jakavat lääkkeitä, antavat niitä asukkaille ja antavat PKV- ja N-lääkkeitä luonnollista tietä sekä antavat s.c. ja i.m. injektioita, mikäli asianmukaiset luvat on suoritettu. Yksikön yhdellä sosionomilla on myös toinen koulutus, jossa on ollut lääkehoidon opintoja lähihoitajan sairaanhoidon ja huolenpidon lääkehoidon osaamista vastaavasti. Yksi sosionomeista on suorittanut lääkehoidon lisäkoulutuksen ja antanut tarvittavat näytöt, jotta voi antaa asukkaille valmiiksi jaettuja lääkkeitä luonnollista tietä.

Yksikössä on pääsääntöisesti vain lähihoitajaopiskelijoita, joskus kesäsisijaisena sairaanhoitajaopiskelijoita. Sh-opiskelija saa osallistua lääkehoitoon, kun opintopisteitä on vähintään 140, opintojen aloittamisesta on enintään 10 vuotta ja on suorittanut tarvittavat lääkehoidon tentit ja näytöt ja saanut lääkärin allekirjoittaman lääkeluvan. Sh-opiskelija voi antaa asukkaille lääkkeitä luonnollista tietä, mutta ei PKV- ja N-lääkkeitä. Lähihoitajaopiskelija ei osallistu itsenäisesti lääkehoitoon edes sijaisena työskennellessään.

4.2 Perehdytys

Palvelukoti Vuokon lääkehoitosuunnitelma on osa uuden työntekijän ja opiskelijoiden perehdytystä. Perehdytykseen sisältyy lääkehoitosuunnitelmaan tutustuminen ja asukkaiden lääkitysten läpikäynti (lääkemuodot, mihin määrätty jne.). Lääkehoitosuunnitelmaa päivitetessä siitä tiedotetaan yksikön henkilökuntapalaverissa ja jokaisen velvollisuus on perehtyä suunnitelmaan. Lisäksi jokaisen tulee perehtyä Turvallinen lääkehoito -oppaaseen, joka on yksikössä ns. paperiversiona.

Lääkehoidon tavoitteena on varmistaa asukkaalle turvallinen lääkehoito niin, että oikea asukas saa oikean lääkkeen oikeassa muodossa oikeaan aikaan. Lääkehoidon vaikutusten seuranta ja raportointi on tärkeä osa tätä. Vaaratapahtumissa toimimisen ohjeet löytyvät palvelukodin toimistosta.

Jokainen ohjaaja suorittaa lääkelupiin liittyvät koulutukset hyvissä ajoin ennen luvan vanhentumista. Koulutus on käytännössä verkkokoulutuksena (ProEdu tai LOVE). Lisäksi työntantaja suosittelee osallistumaan muihin lääkehoitoon liittyviin koulutuksiin, mitä alueella tai verkossa on tarjolla.

4.3 Lupakäytänteet ja näytöt osaamisen varmistamisessa

Kaikilla lääkkeitä viikkodosetteihin jakavilla ohjaajilla sekä lääkkeitä asukkaille antavilla työntekijöillä on suoritettuna lääkekoulutus. Palvelun ostajan Etelä-Karjalan hyvinvointialueen edellytyksen mukaisesti lääkehoitokoulutus voi olla LOVE, ProEdu tai muu vastaava, jonka erikseen määritellyt osa-alueet tulee olla hyväksytysti suoritettu, minkä jälkeen vastuulääkäri allekirjoittaa lääkeluvan. Työntekijän tulee huolehtia, että lääkeluvat ovat voimassa. Yksikön lääkevastaava huolehtii lääkelupien hyväksyttämisestä vastuulääkärillä.

EKHVA:n vammaispalveluiden yksiköiden lääkelupavaatimusten mukaisesti työntekijät suorittavat seuraavat tentit lääkelupaa ensimmäistä kertaa suorittaessa sekä uusittaessa:

Laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö

- LOP teoria ja laskut
- PKV
- KIPU 1
- GER 1 ja 2
- PSYK

Nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilö

- LOP teoria ja laskut
- PKV
- KIPU 1
- GER 1 ja 2
- PSYK

Laillistettuun terveydenhuollon ammattiin opiskeleva (sh-,eh-,th-, kättilöopiskelija)

- LOP teoria ja laskut
- PKV
- KIPU 1
- GER 1 ja 2
- PSYK

Lääkehoitoon kouluttamaton (sosionomi)

- LOP teoria ja laskut
- PKV
- GER 1
- PSYK

Lääkehoitoon kouluttamaton ei pääsääntöisesti osallistu lääkehoidon toteutukseen. Lääkehoitoon kouluttamattomalle voidaan myöntää oikeus antaa valmiiksi annosteltuja lääkkeitä lääkehoidon lisäkoulutuksen ja osaamisen varmistamisen jälkeen. Lääkehoidon lisäkoulutuksen tulee vastata lähihoitajan sairaanhoidon ja huolenpidon lääkehoidon osaamista.

Yksikössä työskentelevälle sosionomille, jonka tutkintoon on sisältynyt lääkehoidon opintoja 3 op, voidaan myöntää osaamisen varmistamisen jälkeen lääkehoidon toteutukseen laajemmat oikeudet kuin lääkehoitoon kouluttamattomalle.

Työntekijä, jolla ei ole sosiaali- tai terveysalan koulutusta, ei osallistu lääkehoitoon.

Uuden työntekijän, sekä jos työntekijän lääkelupa on vanhentunut, on suoritettava tentit ja vaadittavat näytöt, ennen kuin hän saa luvan toteuttaa lääkehoitoa. Palvelukodissa annetaan kolme eri näyttöä seuraavista osa-alueista: lääkkeenjakoa, lääkkeen antaminen asukkaalle, PKV-lääkkeen antaminen ja N-lääkkeen antaminen. Lääkelupaa uusittaessa annetaan edellä mainitut näytöt vähintään kerran ja mikäli edellistä lääkelupaa varten ei ole osoitettu PKV- ja N-lääkkeiden näyttöjä, niin ne näytöt annetaan x 3. Näytön voi vastaanottaa lääkehoitoon koulutettu, vähintään kolmen vuoden työkokemuksen omaava laillistettu tai nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilö. Lääkehoitoon kouluttamaton (sosionomi) antaa näytöt x5 lääkkeen antamisesta sekä PKV-lääkkeen antamisesta.

Sairaanhoitajaopiskelijan tulee olla suorittanut 140 opintopistettä, ennen kuin hän voi toimia sairaanhoitajan sijaisena ja opiskelujen aloittamisesta ei saa olla kulunut yli 10 vuotta. Opiskelijan tulee olla suorittanut tarvittavat lääkehoidon tentit sekä näytöt ja hän voi toteuttaa lääkehoitoa kirjallisesti nimetyn ohjaajan valvonnassa. Lähihoitajaopiskelija ei osallistu itsenäisesti lääkehoidon toteuttamiseen sijaisuutta tehdessään.

Toiminnanjohtaja valvoo lääketentit ja vain toiminnanjohtajalla on tunnukset tenttialustaan. Kun kaikki osaamisen alueet on suoritettu hyväksytysti yksikön lääkehoidosta vastaava lääkäri Mika Pirinen (vastaava työterveyslääkäri, Imatran Työterveys Oy) hyväksyy ja allekirjoittaa luvan. Alkuperäinen lääkelupa säilytetään palvelukodin toimiston lukitussa kaapissa. Työntekijälle itselleen annetaan luvasta kopiot. Jokaisella työntekijällä on velvollisuus olla tietoinen lääkelupansa voimassaolosta ja yksikön lääkevastaava sairaanhoitaja seuraa myös lupien vanhenemista. Lääkeluvat ovat lääkärin allekirjoittamisen jälkeen voimassa enintään neljä vuotta siitä päivästä lähtien, kun ensimmäinen tentti on suoritettu.

5 Lääkehoidon prosessi

5.1 Lääkkeen määrääminen

Se, joka ottaa vastaan uuden lääkemääräyksen tai -muutoksen huolehtii, että muutos on kirjattu asukkaan lääkitykseen sekä huomioid-sivulle. Lääkemääräyksen vastaanottaja huolehtii myös siitä, että lääkemääräys viedään lääkkeenjakokansioon eli tulostaa Hilka-ohjelmasta ajan tasalla olevan lääkelistan ja tekee myös tarvittavat muutokset dosetteihin. Määräyksen vastaanottanut huolehtii, että tieto muutoksesta menee Yliopiston apteekkiin. Asukkaan kotiutuessa esimerkiksi sairaalasta, tulee vastaanottavan ohjaajan hoitaa lääkitystiedot ajan tasalle. Jos asukas joutuu sairaalaan, tulostetaan yksiköstä ajan tasalla oleva lääkelista mukaan.

5.2 Lääkkeiden hankinta, tilaaminen ja toimittaminen

Lääkkeet toimitetaan yksikköön annosjakelupusseissa Yliopiston apteekista, missä kaikilla Vuokon asukkailla on tili. Pääsääntöisesti lääkevastaava huolehtii lääkkeiden tilauksen apteekista. Reseptit

uusitaan yksikössä käyvän lääkärin toimesta. Erytisluvan tai annosjakeluun kuulumattoman lääkkeen tilaus tehdään muun tilauksen yhteydessä.

Lääkkeet toimitetaan yksikköön sinetöidyssä, kannellisessa muovilaatikossa. Apteekki sulkee laatikot sinetin apteekista lähtiessä. Sinetin voi avata saksilla. Yksikössä lääkeluvat omaava ohjaaja vastaanottaa laatikon apteekin lähetiltä ja kuittaa sen vastaanotetuksi. Lääkkeet siirretään viiveettä lääkekaappiin.

Suonensisäiseen nesteytyksen välineet ja lääkkeet toimittaa EKHVA:n tehostettu kotisairaanhoido. Tällä hetkellä kenelläkään ohjaajista ei ole lupaa vaihtaa lääkkeitöntä nestepussia.

Ne lääkkeet, jotka eivät kuulu annosjakelun piiriin, jaetaan yksikössä kerran viikossa asukkaan dosettiin. Lääkkeitä jakavat dosetteihin ne ohjaajat, joilla on lääkekoulutus ja näyttö suoritettuna. Dosetit pestään säännöllisesti ja aina tarvittaessa ennen sen uudelleen täyttöä.

Lääkkeet jaetaan lääkelistakansion mukaan. Lääkelistakansio on aina ajan tasalla ja jokainen, joka ottaa vastaan lääkemääräyksiä ja -muutoksia on vastuussa niiden kirjaamisesta sähköiseen asiakastietojärjestelmään Hilikkaan. Muutoksen kirjaamisen jälkeen tulostetaan asukkaan ajantasainen lääkelista lääkelistakansioon ja informoidaan Yliopiston apteekkia lääkemuutoksesta.

Lääkkeenjakaajan tulee ymmärtää lääkemääräys oikein ja huolehtia lääkehoidon toteutumisesta niin, että oikea asukas saa oikean lääkkeen ja annoksen, oikeassa muodossa, oikeaan aikaan. Turvallinen lääkehoito-opas (2021) suosittaa kaksoistarkastusta lääkkeiden jaossa ja asiakkaiden tunnistamisessa. Vuokossa yövuoron työntekijä laittaa seuraavan päivän lääkeannospussit lääketarjottimille ja samalla tarkastaa, että lääkkeet on pusseissa oikein jaettu. Lääkkeen asukkaalle antaja tarkastaa myös lääkkeet ennen asukkaalle antamista. Lisäksi osa asukkaista on hyvin perillä lääkkeistään ja huomaa, jos lääkkeissä on jotakin poikkeavaa. Lääkelistakansio on aina lääketarjottimen ja dosettien mukana, kun lääkkeitä annetaan asukkaille.

5.3 Lääkkeiden säilyttäminen

Lääkkeet säilytetään alkuperäispakkauksissaan palvelukodin lukitussa toimistossa lukitussa lääkekaapissa kuivassa ja valolta suojattuna. Jääkaapissa säilytettävät lääkkeet säilytetään lukittuna pidettävän tilan lukitussa jääkaapissa (esim. insuliini). Jääkaapin lämpötilaa seurataan ja dokumentoidaan päivittäin. Lääkekaappi on varustettu sähkölukolla ja kulunvalvonnalla. Lääkekaapissa säilytetään vain palvelukodin asukkaiden lääkkeitä.

Vanhaksi menneet lääkkeet kerätään talteen ja toimitetaan apteekkiin hävitettäväksi. Käytetyt neulat ym. pistosvälineet kerätään talteen ja hävitetään asianmukaisesti.

Läkehoidon vastuuhoidtaja on sairaanhoitaja Henna Honkanen. Yksikön vastaava on Vuoksenlaakson vammais- ja perhetyö ry:n toiminnanjohtaja Marja-Leena Koskinen (sh, TtM).

5.4 Lääkkeiden käyttökuntoon saattaminen ja jakaminen potilasannoksiin

Läkeluvat omaavat ohjaajat saavat jakaa lääkkeitä ja saattaa lääkkeitä käyttökuntoon. Lääkkeet jaetaan dosetteihin ja käyttökuntoon yksikön lukitussa toimistossa, jossa myös lääkekaappi sijaitsee. Dosetit jaetaan kerran viikossa maanantain ja tiistain välisenä yönä. Läheskään kaikilla asukkailla ei ole dosettia käytössä, vaan lääkkeet ovat annospusseissa. Annospussit laitetaan lääketarjottimelle kunkin asukkaan omaan lokeroon. Lääkkeitä jaetaan asukkaille yksikön ateria-aikoina lukuunottamatta nukahtamis- tai unilääkkeitä, jotka jakaa yövuoron ohjaaja.

Kaksoistarkastus toteutuu siten, että ensimmäisen tarkastuksen lääkkeille tekee se ohjaaja, joka jakaa annospussit lääketarjottimelle. Toisen tarkastuksen lääkkeistä tekee se ohjaaja, joka avaa pussin, laittaa lääkkeet lääkekuppiin ja antaa asukkaalle. Ennen asukkaalle antamista tarkastetaan, että lääkkeet

täsmäivät lääkelistan kanssa. Uudet työntekijät ja sijaiset suorittavat itsenäisesti lääkkeenjakoja asukkaille vasta sitten, kun tuntevat asukkaat.

5.5 Lääkehoidon jatkuvuuden turvaaminen

Asukkaiden lääkkeet toimitetaan yksikköön Yliopiston apteekista tarvittaessa päivittäin (arkisin). Mikäli sieltä ei lääkettä enää samana päivänä saada, voidaan lääke hakea Tainionkosken apteekista. Joitakin lääkkeitä on mahdollista saada terveyskeskuspäivystyksestä. Muussa tapauksessa lääke saadaan vasta seuraavana päivänä.

Se, joka ottaa vastaan uuden lääkemääräyksen tai -muutoksen huolehtii, että muutos on kirjattu asukkaan lääkitykseen sekä huomiot-sivulle. Lääkemääräyksen vastaanottaja huolehtii myös siitä, että lääkemääräys viedään lääkkeenjako-kansioon eli tulostaa Hilikka-ohjelmasta ajan tasalla olevan lääkelistan ja hän tekee myös tarvittavat muutokset dosetteihin. Määräyksen vastaanottanut huolehtii, että tieto muutoksesta menee Yliopiston apteekkiin. Asukkaan kotiutuessa esimerkiksi sairaalasta, tulee vastaanottavan ohjaajan hoitaa lääkitystiedot ajan tasalle. Jos asukas joutuu sairaalaan, tulostetaan yksiköstä ajan tasalla oleva lääkelista mukaan.

5.6 Lääkkeiden vaikutusten seuranta ja arviointi

Huomiot lääkkeen vaikutuksista kirjataan asukkaan tietoihin sähköiseen asiakaskertomukseen. Henkilökuntaa informoidaan asukkaiden uusista lääkkeistä, joiden mahdollisia sivuvaikutuksia seurataan. Tiedottamisesta ja ohjauksesta on päävastuussa yksikön lääkevastaava, mutta se on kuitenkin jokaisen yksikön ohjaajan tehtävä ja velvollisuus. Lääkkeiden vaikutuksia seurataan havainnoimalla asukkaan vointia ja tilaa. Joissakin tapauksissa vaikutusta seurataan laboratoriotutkimuksilla tai mittamalla esimerkiksi painoa tai verenpainetta. Vaikutuksia seurataan myös lääkkeen kulutusta seuraamalla sekä asukkaan tai tämän läheisen kanssa keskustelemalla. Vaikutuksia arvioidaan myös yhdessä lääkärin kanssa. Lääkkeiden vaikutusten seuranta kirjataan asiakaistietoihin.

Mahdolliset lääkepoikkeamat raportoidaan kirjaamalla ne erilliselle lomakkeelle. Poikkeamailmoitukset toimitetaan toiminnanjohtajalle ja ne käsitellään henkilöstöpalaverissa. Tavoitteena on aina luoda tilanne, jossa poikkeamien esiintyminen on minimoitu. Ilmoitukset talletetaan erilliseen kansioon, jota säilytetään lääkkeenjako-tilassa.

Osa asukkaista ymmärtää ja tiedostaa lääkehoitoonsa liittyvät asiat ja heille ilman muuta selitetään kaikki muutokset ja syyt niihin. Asukkaiden läheisiä tiedotetaan lääkemuutoksista ja niiden vaikutuksista aina tarvittaessa. Osa läheisistä haluaa olla hyvin perillä asukkaan asioista ja heihin ollaan aktiivisesti yhteydessä. Kaikilla asukkailla ei ole omaisia tai läheisiä. Voimien muutoksista tiedotetaan aina asukkaan läheisiä.

5.7 Lääkehoidon toteuttamisen kirjaaminen

Lääkeaineallergiat sekä interaktiot kirjataan Hilikka-asiakastietojärjestelmän kriittiset tiedot -kohtaan, jolloin ne näkyvät etusivulla punaisella värillä aina asiakastiedot avattaessa. Asukkaan lääkitystiedot kirjataan järjestelmän lääkelehdelle. Tarvittavana annetut lääkkeet kirjataan asukkaan huomiot -lehdelle kirjaamisohjeiden mukaisesti. Huumausaineiksi luokiteltavien lääkkeiden antaminen kirjataan asukkaan huomioihin sekä N-lääkekorttiin, kuten myös tarvittaessa annettavat PKV-lääkkeet. Lisäksi listalla menevät PKV-lääkkeet kirjataan PKV-korttiin.

5.8 Lääkehoidon lopettamisen kirjaaminen

Lääkehoidon tai yksittäisen lääkkeen lopettaminen kirjataan Hilikka-asiakastietojärjestelmään asukkaan huomioihin ja lääke merkitään lopetetuksi lääkelehdelle, jonka jälkeen tulostetaan asukkaalle uusi lääkelehti lääkityskansioon. Lääkkeen lopettaminen ilmoitetaan myös Yliopiston apteekkiin, jolloin se ei seuraavassa annosjakelussa enää ole asukkaan lääkepussissa. Lääke poistetaan annospussista, ennen kuin asukkaalle annetaan lääkkeet. Poistamisesta on merkintä asukkaan nimen kohdalla

lääkejakotarjotimella. Lääkkeen poistavan ohjaajan on tiedettävä, minkä näköinen poistettava lääke on. Asia tarkastetaan aina internetosoitteesta <http://anjakuvat.apteekkariliitto.fi>, josta löytyy kaikkien annosjakelun piirissä olevien lääkkeiden kuvat sekä tablettien mitat.

5.9 Lääkkeiden hävittäminen, lääkepalautukset ja lääkejätteet

Yksikössä ei säilytetä tarpeettomia ja vanhentuneita lääkkeitä, vaan ne palautetaan Yliopiston apteekkiin lääkälaitokseen, joka luovutetaan lääkkeitä kuljettavalle henkilölle. Yksikössä olevat lääkepakkaukset käydään läpi kuukausittain, jottei vanhentuneita lääkkeitä jää kaappiin.

5.10 Lääkelistan ajantasaisuuden tarkistus

Lääkelistan ajantasaisuus tarkistetaan aina lääkkeitä dosetteihin jaettavaan eli viikottain. Tarkistuksen tekee se ohjaaja, joka lääkkeet jakaa. Kokonaisarviointin tekeminen on yksikön vastaavan sairaanhoitajan vastuulla.

5.11 Lääkitysturvallisuuden johtaminen

Yksikön lääkitysturvallisuudesta vastaa toiminnanjohtaja, joka huolehtii siitä, että lääkehoitosuunnitelma on otettu asianmukaisesti päivittäiseen käyttöön ja kaikki sitoutuvat sen toteuttamiseen. Toiminnanjohtaja tiedottaa lääkehoitosuunnitelmaan tulleista muutoksista ja huolehtii, että se päivitetään säännöllisesti. Toiminnanjohtajan vastuulla on taata riittävät henkilöstöresurssit lääkehoidon toteuttamiseen ja varmistaa henkilöstön lääkehoidon osaaminen jokaisen tehtävän edellyttämälle tasolle. Lisäksi hänen tehtävänä on seurata ja arvioida turvallisen lääkehoidon toteutumista osana omavalvontaa.

Laatumittareina voidaan käyttää Turvallinen lääkehoito -oppaan laatumittareita, jotka on määritelty organisaatio- ja yksikötasolle. Mittareiden avulla arvioidaan palvelukodin lääkitysturvallisuutta vuosittain ja mikäli jonkun osa-alueen kohdalla on toteutumisen kanssa ongelmia, ryhdytään tarvittaviin toimiin.

6 Huumausaineet ja PKV-lääkkeet

6.1 Lääkehoidon toteuttaminen PKV-lääkkeitä ja huumausaineiksi luokiteltavia lääkkeitä käytettäessä

PKV- ja N-lääkkeitä saavat käsitellä ja annostella yksikön ne sote-koulutetut ohjaajat, joilla on lääkeluvat voimassa. PKV-lääkkeet säilytetään lukitussa toimistossa lukitussa lääkekaapissa samalla tavoin, kun muutkin lääkkeet. N-lääkkeet ovat lukitun lääkekaapin sisällä olevassa erillisessä lukitussa lokerossa. Kulutusta seurataan kirjaamisen perusteella. Vastaava sairaanhoitaja tarkastaa yksikössä säilytettävien tarvittavien PKV-lääkkeiden kulutusta kuukausittain kirjaamisen perusteella. Kaikki tarvittavana annetut lääkkeet kirjataan asiakastietojärjestelmä Hilikkaan merkinnällä Tarvittava lääke. Sieltä pystyy hakutoimintoa käyttäen nopeasti katsomaan, minkä verran lääkettä on kulunut. Lääkepakkaukseen laitetaan sen avauspäivämäärä. N- sekä myös PKV-lääkkeen seurantalomakkeeseen kirjataan aina asukkaan nimi, lääke, määränneen lääkärin nimi, lääkkeen eränumero, lääkkeen antopäivä ja kellonaika, lääkkeen antaja ja kuinka monta annosta sitä on jäljellä (sekä kipulaastarissa laittopaikka). Yksikön

vastaava lääkäri allekirjoittaa täydet N- ja PKV-lääkekortit ja ne arkistoidaan ja säilytetään yksikön asiakirja-arkistossa 6 vuotta.

Sivulliset eivät pääse lääkkeisiin käsiksi, koska ne ovat vähintään kahden lukon takana; N-lääkkeet kolmen. Mittatappiot (esim. ampullin pohjalle jäänyt liuos) laitetaan samaan riskijäteastiaan, johon käytetyt neulatkin laitetaan.

6.2 Lääkehoidon toteuttamisen osaamisvaatimukset PKV-lääkkeitä ja huumausaineiksi luokiteltavia lääkkeitä käytettäessä

Kaikki ohjaajat, jotka käsittelevät PKV- ja N-lääkkeitä, ovat suorittaneet lääkehoidon osaamisen tentit PKV- sekä N-lääkkeiden osalta. Sairaanhoitajat antavat PKV- ja N-lääkkeitä asukkaille luonnollista tietä ja s.c. ja i.m injektioina. Lähihoitajat antavat PKV- ja N-lääkkeitä luonnollista tietä. Yksikön toisella sosionomilla on myös toinen koulutus, johon on kuulunut lähihoitajan sairaanhoidon ja huolenpidon lääkehoidon vastaavat opinnot, joten hän saa antaa PKV- ja N-lääkkeitä luonnollista tietä. Lähihoitajat ja sosionomit antavat näytöt kolmesti erikseen sekä PKV- että N-lääkkeiden asukkaalle antamisesta. Sosionomi, jolla ei ole lääkehoidon koulutusta tutkinnossaan, saa tarvittavan lääkekoulutuksen suoritettuaan ja näytöt (lääkkeen antaminen x 5 ja PKV-lääkkeen antaminen x5) osoitettuaan antaa PKV-lääkkeen poikkeustilanteessa (ensiapuluonteinen tilanne tai jos terveydenhuollon ammattihenkilö ei ole saatavilla).

7 Asiakkaan ja omaisten ohjaus ja neuvonta

Asukkaita, jotka kykenevät ymmärtämään asian, informoidaan lääkityksiin tulleista muutoksista, lääkkeiden vaikutuksista, mihin vaivaan lääke on määrätty, mahdollisista sivuvaikutuksista sekä jos lääkkeen ottamisessa on erityistä huomioitavaa. Osa asukkaista pystyy kertomaan lääkkeiden mahdollisista vaikutuksista, mutta osa ei ja heidän seuranta on tällöin ensiarvoisen tärkeää.

Omaisille kerrotaan myös asukkaan lääkehoidon muutoksista. Ensijaisesti asukkaan sekä omaisen ohjaaminen on asukkaan omaohjaajan vastuulla. Vuorotyön sekä lomien ym. poissaolojen vuoksi ohjaaminen on kuitenkin kaikkien vastuulla.

8 Seuranta- ja palautejärjestelmät

8.1 Haitta- ja vaaratapahtumien seuranta

Yksikön lääkehoitoon koulutetut ohjaajat annostelevat asukkaille lääkkeitä. Jos asukas saa väärät lääkkeet, soitetaan terveysaseman hoitoarvioon ja kysytään jatko-ohjeet. Virka-ajan ulkopuolella soitetaan EKHVA:n päivystävälle sairaanhoitajalle/koordinaattorille, ensiavun päivystykseen, hätänumeroon (112) tai myrkytystietokeskukseen. Toimiston lääkekaapissa säilytetään lääkehiiltä.

Yleisin lääkepoikkeama yksikössä on lääkkeen löytyminen lattialta, dosetista tai lääkepussista sitä hävitettäessä. Vaaratapahtumat kirjataan lomakkeelle, joka toimitetaan toiminnanjohtajalle. Lomakkeeseen kirjataan tapahtuman päivämäärä ja kellonaika, asukkaan nimi, lääkepoikkeaman laatu (väärä lääke, väärä vahvuus, väärä antoaika, väärä asukas, ylimääräinen, annos, virhe lääkkeenjaossa, lääke jäänyt antamatta, kirjaamispoikkeama, lääke puuttuu kokonaan tai muu poikkeama; mikä), poikkeaman syy (inhimillinen erehdys, kirjaamisongelmat, huolimattomuus, puutteelliset tiedot asukkaasta, kiire, väsymys, ympäristön aiheuttamat häiriöt tai muu syy; mikä), sekä tapahtuman kuvaus ja siitä aiheutuneet toimenpiteet sekä ilmoituksen tekijän nimi. Se käsitellään viipymättä ja ryhdytään tarvittaviin korjaustoimiin. Tarvittaessa tapahtumasta tiedotetaan koko yksikköä. Valmis lomakepohja

löytyy yksikön toimistosta paperisena sekä tietokoneelle tallennettuna. Lomake toimitetaan toiminnanjohtajalle paperisena.

Vaaratapahtumailmoitukset mukaan lukien läheltä piti -tapahtumat ja lääkepoikkeamat käsitellään aina henkilöstöpalaverissa, joka pidetään yksikössä joka toinen viikko. Tarvittaessa mietitään yhdessä, miten vastaava tilanne voidaan jatkossa välttää ja siitä tiedotetaan kaikkia palaverin muistiossa. Kehittämisideat käsitellään palaverissa ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan.

8.2 Lääkkeiden haittavaikutusten ilmoittaminen

Mahdollisista lääkkeiden haittavaikutuksista tai epäilystä sairaanhoitaja tekee ilmoituksen FIMEA:lle; lomake löytyy verkkosivuilta.

8.3 Lääkkeiden tuotevirheistä ja lääkeväärennöksistä ilmoittaminen

Lääkkeiden mahdolliset tuotevirheet ilmoitetaan lääkkeet toimittavaan apteekkiin. Ilmoituksen tekee pääsääntöisesti virheen havainnut ohjaaja.

8.4 Lääkinnällisiin laitteisiin liittyvien vaaratapahtumien ilmoittaminen

Ammattimaisen käyttäjän on ilmoitettava Fimeaan ja valmistajalle/valtuutetulle edustajalle tai maahantuoajalle/jakelijalle vaaratilanteista, jotka ovat johtaneet tai olisivat saattaneet johtaa potilaan, käyttäjän tai muun henkilön terveyden vaarantumiseen ja jotka johtuvat terveydenhuollon laitteen:

- ominaisuuksista
- ei-toivotuista sivuvaikutuksista
- suorituskyvyn poikkeamasta tai häiriöstä
- riittämättömästä merkinnästä
- riittämättömästä tai virheellisestä käyttöohjeesta
- muusta käyttöön liittyvästä syystä.

Lääkinnällisten laitteiden kuntoa ja toimintaa seurataan jatkuvasti. Mahdolliset niihin liittyvät vaaratapahtumat Fimeaan ilmoittaa toiminnanjohtaja tai vastaava sairaanhoitaja Fimean verkkosivuilta löytyvällä lomakkeella.

8.5 Asiakkaan, potilaan tai läheisten ohjeistus ongelmatilanteissa toimimisessa

Asukkaita neuvotaan kertomaan omalle ohjaajalleen kaikesta mikä mieltä vaivaa ja jos asukas on tyytymätön hoitoonsa tai kohteluunsa. Asukkaita on neuvottu ottamaan yhteyttä toiminnanjohtajaan, jos yhteistyö ei ohjaajan kanssa suju. Myös asukkaiden omaisia tiedotetaan ongelmatilanteissa toimimisesta edellä mainitulla tavalla. Sosiaali- ja potilasasiamiehen yhteystiedot löytyvät yksikön yleisen tilan ilmoitustaululta, josta löytyy myös tieto omavalvonta- ja lääkehoitosuunnitelmista, joihin omaistenkin on mahdollista tutustua.

Imatralla

4/3 2027

Mika Pirinen
Imatran Työterveys Oy, johtava lääkäri
Palvelukoti Vuokko, lääkehoidon vastuulääkäri